

تأثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند و توسعه پایدار سبز با توجه به نقش تعدیل‌گری هویت ملی در شهر تبریز

امیر برجسته امامیه

دکتری DBA مدیریت شهری، رییس اداره خدمات شهری معاونت محیط زیست و خدمات شهری شهرداری تبریز
amirbarjaste.emadreza@gmail.com

چکیده

نگرانی‌های جامعه در خصوص مسائل زیست محیطی، بهداشت و سلامت باعث شده است تا جوامع مختلف به اصلاح فرآیندهای مختلف کشورها از جمله توجه به تولید محصولات سبز، رعایت استانداردهای زیست محیطی، مدیریت صحیح پسماند و اصلاح الگوهای مصرف بپردازند. همچنین عوامل بسیاری نظیر افزایش آلودگی زیست محیطی، فشارهای دولتی، انتظارات مردم از سازمان‌ها در خصوص مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ضرورت حرکت شرکتها به سمت تولید محصولات دوستدار محیط را روشن می‌نمایند. هدف این پژوهش، تأثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند و توسعه پایدار سبز با توجه به نقش تعدیل‌گری هویت ملی در شهر تبریز است. این تحقیق بر حسب هدف در دسته‌ی تحقیقات کاربردی و براساس نحوه گردآوری داده‌ها در دسته تحقیقات توصیفی قرار دارد. جامعه آماری در این پژوهش شهروندان شهر تبریز هستند که به شهرداری جهت امور شهری، عمرانی و رفاهی مراجعه کرده‌اند و تعداد نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۲۸ نفر است و روش نمونه‌گیری به صورت غیراحتمالی در دسترس انتخاب می‌شوند. با توجه به اینکه در این تحقیق افراد به عنوان جامعه‌ی آماری هستند، لذا سطح تجزیه و تحلیل فردی است. روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع نمونه‌گیری غیر احتمالی در دسترس است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و برای تحایل از نرمافزار اس پی اس و پی ال اس استفاده شد. نتایج گویای تایید تمامی فرضیات در پژوهش حاضر است.

واژگان کلیدی: آموزش همگانی، مدیریت صحیح پسماند، توسعه پایدار سبز، هویت ملی، شهر تبریز

مقدمه

نگرانی‌های جامعه در خصوص مسائل زیست محیطی، بهداشت و سلامت باعث شده است تا جوامع مختلف به اصلاح فرآیندهای مختلف کشورها از جمله توجه به تولید محصولات سبز، رعایت استانداردهای زیست محیطی، مدیریت صحیح پسماند و اصلاح الگوهای مصرف بپردازند. همچنین عوامل بسیاری نظیر افزایش آلودگی زیست محیطی، فشارهای دولتی، انتظارات مردم از سازمانها در خصوص مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ضرورت حرکت شرکتها به سمت تولید محصولات دوستدار محیط را روشن می‌نمایند (لامبا و تارجا، ۲۰۲۱). در این راستا با توجه به افزایش نگرانی‌های زیست محیطی از سوی مصرف‌کنندگان، دولت‌ها و جوامع مختلف در سراسر جهان و شرکت‌های تولیدی در صدد توسعه‌ی برنامه‌های دوستدار محیط

زیست مانند توسعه محصول سبز، برند سبز و فناوری سبز برآمدند (لامبا و تارجا، ۲۰۲۰). این نگرانی به صنایع مختلف کشیده شد تا جایی که امروزه یکی از عوامل مهم در فعالیت تمامی سازمان ها از تامین مواد اولیه گرفته تا فرایند تولید در کارخانه و مسائلی که حین استفاده از محصول بوسیله مصرف کننده پیش می آید، ملاحظات زیست محیطی است (ابوالماجد و هاشم، ۲۰۱۹). آلودگی های زیست محیطی که در نتیجه بی دقتی شهروندان و عدم رعایت اصول بهداشتی پدید آمده، از جمله مسائلی هستند که بارها توسط سازمان های فعال در این زمینه به عنوان تهدیدی برای بشر شناخته شده اند. در این میان برخی از صنایع با به کارگیری اقداماتی، گام های لازم را جهت کاهش اثرات نهایی که بر محیط زیست می توانند داشته باشند برداشته اند. از جمله این اقدامات نوآوری سبز یا محیط زیست دوستانه است، یعنی؛ توسعه زیست محیطی و طبیعی فعالیت های بازاریابی، با بکارگیری نقش مسؤولیت پذیری زیست محیطی اجتماعی شرکت ها به منظور توسعه پایدار (میرزایی فیض آبادی و همکاران، ۱۳۹۳).

مقوله هویت ملی در ابتدایی ترین شکل خود، با نوعی احترام به مرزهای جغرافیایی یک کشور و پذیرش آن توسط کسانی ارتباط دارد که در درون آن مرزها قرار دارند و همگی در میثاقی مشخص و مشترک در باب جامعه ای عالیله سهیم اند. هویت به معنی «چه کسی بودن» از نیاز طبیعی انسان به شناخته شدن و معرفی شدن به چیزی یا جایی نشأت می گیرد. این احساس نیاز به تعلق، نیازی ذاتی و اساسی است که در هر فرد وجود دارد؛ به عبارت دیگر هویت، نوعی نمادسازی و پدیده ای فرهنگی است که افراد، گروه ها، اقوام یا مکان ها برای احراز موجودیت خود و تمایز از دیگران اتخاذ می کنند. یکی از رایج ترین شیوه های تعیین هویت همانا گزینش نام و نامگذاری است به طوری که هیچ فرد، گروه، قوم یا مملکتی بدون نام پیدا نمی شود. هویت در فرهنگ آکسفورد از ریشه لاتین Identitas است که از idem یعنی تشابه و یکسان گرفته شده است و دو معنای اصلی دارد. اولین معنای آن بیانگر مفهوم تشابه مطلق است، این با آن مشابه است. معنای دوم آن مفهوم تمایز است که با مرور زمان سازگاری و تداوم را فرض می گیرد؛ بنابراین هویت بطور همزمان دو نسبت محتمل را میان افراد یا اشیاء برقرار می سازد، از یک طرف شباهت و از طرف دیگر تفاوت. هویت شامل سه سطح فردی، جمعی (اجتماعی) و ملی می باشد و هویت ملی به تعبیری فراگیرتر، بالاترین و مشروع ترین سطح هویت است. هویت ملی دایر بر واحد مستقل سیاسی ای به نام کشور است و بر این اساس همه افرادی که دارای تابعیت کشوری باشند، هویت ملی مربوط به آن کشور را دارند. هویت ملی را در گذشته «منش ملی» و بعدها «آگاهی ملی» می گفتند. اصطلاح هویت ملی در دهه های اخیر جایگزین عبارت «منش ملی» گردید و به سرعت پذیرش عمومی یافت.

با توجه به اینکه محیط زیست به طور فزاینده ای به مسئله ای حیاتی و بسیار مهم برای همه اقشار مردم چه در جایگاه مصرف کننده و چه در جایگاه تولید کننده تبدیل شده است. پویایی و رقابت شدید و افزایش نگرانی نسبت به محیط زیست و همچنین مقررات دولتی و افزایش آگاهی مصرف کنندگان، سازمان های مختلف را بر آن داشت تا علاوه بر سودآوری و فروش در رابطه با سلامت مصرف کنندگان نیز توجه کافی داشته باشند، چرا که در غیر این صورت نمی توانند به ادامه حیات خود بیاورند (آذر و همکاران، ۱۳۹۵). در مقالات سبز با تمرکز بر سیاست تولید یکپارچه، کمیسیون انجمن های اروپایی اقدامات سبز را به عنوان عواملی تعریف می کند که از منابع کمتری استفاده می کنند و دارای ریسک و تاثیرات کمتری بر محیط زیست هستند و از ایجاد و تولید زباله ممانعت می کنند (داس و همکاران، ۲۰۱۸). بنابراین، اقدامات دوستانه با محیط زیست قابل بازیافت و استفاده مجدد هستند، بدون کاربرد مواد سمی و شیمیایی تولید می شوند، در مواد به کار برده دوستانه با محیط زیست بسته بندی می شوند و دارای یک تاثیر جزئی و حداقل بر محیط زیست در سرتاسر چرخه ی عمر محصول هستند (نبی خان و محسن، ۲۰۱۷). توجه به افزایش آلودگی های حاصل از پسماندهای زباله های شهری، کشاورزی، صنعتی و بیمارستانی

باعث تسریع قوانین و مقررات دولتی جهت اخذ استانداردهای زیست محیطی و تقاضای روبه رشد مصرف کنندگان برای عرضه ی محصولات سبز به زنجیره ی تأمین که تمام فعالیتهای مرتبط با جریان کالا از مرحله ی ماده ی خام تا تحویل کالا به مصرف کنندگان نهایی، به انضمام جریان اطلاعات در سرتاسر زنجیره را در بر می گیرد، موجب ظهور مفهوم جدید مدیریت زنجیره ی تأمین سبز در سالهای اخیر شده است که در برگیرنده ی مراحل چرخه ی عمر محصول از طراحی تا بازیافت است (آذرکمند و شمس، ۱۳۹۸).

واژه سبز صرفاً یک رنگ نیست، بلکه تداعی کننده مفاهیمی همچون دوستدار محیط زیست، عدالت اجتماعی و توسعه اقتصادی و سلامتی است. اگر چه حفاظت از محیط زیست بر کاهش ضایعات محیطی و آلودگی ها تأکید می کند، اما مفهوم سبز بسیار وسیعتر است. از این رو فضای کسب و کار جدید به دنبال کاهش اثرات زیست محیطی است. نگرانی مردم در رابطه با محیط زیست باعث به وجود آمدن گروهی جدید از مصرف کنندگان شده است که این دغدغه ها را در تصمیم گیری های خرید خود نمایش می دهند. در حال حاضر یک مسأله مهم وجود نگرانی های زیست محیطی است که اثرات عمیقی بر افراد جامعه دارد. این اثرات زیست محیطی با استخراج مواد خام، استفاده از آب و انرژی، حمل و نقل کال و همچنین تأثیرات زیست محیطی در طی استفاده از محصولات و دفع آنها توسط مصرف کنندگان و مسائل کارایی اقتصادی مرتبط می باشد (رستگار و همکاران، ۱۳۹۸). اتخاذ استراتژی سرمایه گذاری در زمینه بهبود عملکرد زیست محیطی توسط سازمان های ذینفع، مزایا و منافع زیادی را مانند صرفه جویی در منابع انرژی، کاهش آلاینده ها، حذف یا کاهش ضایعات، ایجاد ارزش برای مصرف کننده و نهایتاً افزایش مزایای اجتماعی به همراه خواهد داشت (آذرکمند و شمس، ۱۳۹۸). برخی از محققان بر تأثیرات آگاهی سبز مصرف کنندگان بر طراحی سبز تمرکز دارند و نتایج آنها نشان می دهد که این اثرات مثبتی در عملکردهای محیطی دارد (هنگ و همکاران، ۲۰۱۹). از این رو سوال اصلی پژوهش به این صورت مطرح شده است که آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند و توسعه پایدار سبز با توجه به نقش تعدیل گری هویت ملی در شهر تبریز چه تاثیری دارد؟ در این پژوهش از مدل ترکیبی هاک و همکاران (۲۰۱۶) و کلیموا و همکاران (۲۰۱۶) استفاده شده است. در این مدل آموزش همگانی به عنوان متغیر مستقل، هویت ملی به عنوان متغیر تعدیل گر، مدیریت صحیح پسماند به عنوان متغیر مستقل و توسعه پایدار سبز به عنوان متغیر وابسته در مدل پژوهش نقش دارد. براساس مدل فوق فرضیه های تحقیق شرح زیر می باشند:

- ۱- آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر دارد
- ۲- آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد
- ۳- هویت ملی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر دارد
- ۴- هویت ملی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد
- ۵- مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد
- ۶- هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز را تعدیل می کند
- ۷- هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز را تعدیل می کند
- ۸- آموزش همگانی از طریق مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق با توجه به دسته بندی تحقیقات بر حسب نحوه گردآوری داده ها در دسته ی تحقیقات توصیفی قرار دارد. جامعه آماری در این پژوهش شهروندان شهر تبریز هستند که به شهرداری جهت امور شهری، عمرانی و رفاهی مراجعه کرده اند و تعداد نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۲۸ نفر است و روش نمونه گیری به صورت غیراحتمالی در دسترس انتخاب می شوند. به منظور جمع آوری اطلاعات مورد نظر و سنجش متغیرهای تحقیق، از پرسشنامه با سؤالات استاندارد استفاده شده است.

یافته های پژوهش

آمارهای توصیفی

در این بخش توصیف آماری متغیرهای مدل تحقیق ارائه می گردد.

جدول (۱): توصیف آماری متغیرها

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	واریانس	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
آموزش همگانی	۳۲۸	۱	۵	۰.۸۵۴۲۵	۰.۸۵۴۲۵	۰.۷۳	۰.۰۱۳	-۰.۱۹۱
هویت ملی	۳۲۸	۱	۵	۳.۰۲۹۵	۰.۷۷۹۹۸	۰.۶۰۸	۰.۰۲۸	-۰.۰۹۹
مدیریت صحیح پسماند	۳۲۸	۱	۵	۲.۸۰۳۹	۰.۷۸۷۱۴	۰.۶۲۰	۰.۰۷۲	-۰.۰۵
توسعه پایدار سبز	۳۲۸	۱	۵	۲.۸۲۲۲	۰.۸۵۴۲۵	۰.۷۳	۰.۰۱۳	-۰.۱۹۱

آمارهای استنباطی

این آزمون جهت بررسی ادعای مطرح شده در مورد توزیع داده های یک متغیر کمی مورد استفاده قرار می گیرد. نتیجه ی آزمون شامل یک خروجی می باشد که به ترتیب تعداد داده ها، پارامترهای مورد نظر در بررسی وجود توزیع مانند تعداد نمونه و مقدار سطح معنی داری را ارائه می کند. مهمترین ردیف این جدول ردیف سطح معنی داری است. با توجه به اینکه سطح معنی داری کلیه ی متغیرهای تحقیق از ۲ درصد بزرگتر می باشد، بنابراین توزیع داده های کلیه ی متغیرهای تحقیق، از توزیع نرمال پیروی می کند.

جدول (۲): آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای آزمون نرمال بودن داده ها

متغیر	تعداد	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
آموزش همگانی	۳۲۸	۰.۰۰۰	غیر نرمال
توسعه پایدار سبز	۳۲۸	۰.۰۰۰	غیر نرمال
مدیریت صحیح پسماند	۳۲۸	۰.۰۰۰	غیر نرمال
هویت ملی	۳۲۸	۰.۰۰۰	غیر نرمال

اندازه گیری متغیرها و آزمون فرضیه ها

به تخمین مدل در این حالت، تخمین ضرایب t گفته می شود. مدل در حالت ضرایب t یا حالت معناداری مقادیر آماره t را نشان می دهد که برای قضاوت در مورد معناداری روابط بکار می روند. به اینصورت که اگر مقادیر آماره t بین $+1.96$ و -1.96 قرار داشته باشند، ضرایب معنادار نیستند و منجر به رد فرضیات تحقیق می شوند و در حالتی که خارج از این محدود باشند،

معنادار هستند. معیار بعدی بررسی برازش مدل‌های اندازه گیری، روایی همگرا است که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات خود می پردازد. اعتبار همگرایی، همبستگی زیاد شاخص های یک سازه را در مقایسه با همبستگی شاخص های سازه های دیگر نشان می دهد که در مدل‌های انعکاسی باید ارزیابی شود. به منظور ارزیابی اعتبار همگرایی از میانگین واریانس استخراج شده استفاده می شود. مقدار این ضریب از ۰ تا ۱ متغیر است که مقادیر بالاتر از ۰.۴ پذیرفته می شود. البته مقادیر بالاتر از ۰.۴ نیز با احتیاط می توان پذیرفت.

جدول (۳): میانگین واریانس استخراج شده

متغیرهای مدل پژوهش	AVE	متغیرهای مدل پژوهش	AVE
آموزش همگانی	۰.۵۸۵	هویت ملی	۰.۵۵۰
توسعه پایدار سبز	۰.۶۰۱	هویت ملی*آموزش همگان	۱.۰۰۰
مدیریت صحیح پسماند	۰.۷۰۳	هویت ملی*آموزش همگانی	۱.۰۰۰

بحث و نتیجه گیری

در این بخش خلاصه ای از نتایج فرضیه ها و مقایسه ی آن با نتایج پژوهش های مشابه ارائه می گردد.

آزمون فرضیه اول

فرضیه: آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر دارد.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۳.۰۱۱ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب اثر مستقیم برابر با ۰.۳۰۶ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش آموزش همگانی، میزان مدیریت صحیح پسماند به اندازه ی ۰.۳۰۶ افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه: آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۱.۸۴۰ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ کوچکتر است، از این رو این رابطه معنی دار نیست. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب اثر مستقیم برابر با ۱.۱۴۴ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش آموزش همگانی، میزان توسعه پایدار سبز در شهر تبریز به اندازه ی ۰.۱۴۴ افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر معنی داری ندارد.

آزمون فرضیه سوم

فرضیه: هویت ملی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر دارد.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۳.۷۳۱ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب اثر مستقیم برابر با ۰.۲۹۴ دست آمده است. منفی بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش هویت ملی، میزان مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز به اندازه ی ۰.۲۹۴ افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: هویت ملی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز تاثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد.

آزمون فرضیه چهارم

فرضیه: هویت ملی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۱۳.۵۰۸ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب اثر مستقیم برابر با ۰.۶۸۹ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش هویت ملی، میزان توسعه پایدار سبز در شهر تبریز افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: هویت ملی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد.

آزمون فرضیه پنجم

فرضیه: مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۲.۸۵۲ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب اثر مستقیم برابر با ۰.۱۴۹ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش مدیریت صحیح پسماند، میزان توسعه پایدار سبز در شهر تبریز به اندازه ی ۰.۱۴۹ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد.

آزمون فرضیه ششم

فرضیه: هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز را تعدیل می کند.

همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۲.۱۵۶ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱.۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب تعدیل گری برابر با ۰.۱۰۶ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش هویت ملی، تاثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند به اندازه ی ۰.۱۰۶ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از

آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت:

هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر مدیریت صحیح پسماند در شهر تبریز را تعدیل می کند.

آزمون فرضیه هفتم

فرضیه: هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز را تعدیل می کند. همانگونه که از مدل پژوهش در حالت عدد معناداری مشخص است، میزان عدد معنی داری برای این فرضیه برابر با ۲۶۵۰ است. با توجه به اینکه عدد معناداری برای این فرضیه از ۱۰۹۶ بزرگتر است، از این رو این رابطه معنی دار است. از طرف دیگر در بررسی مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد میزان ضریب تعدیل گری برابر با ۰۰۰۹۱ بدست آمده است. مثبت بودن این ضریب نشان دهنده ی این است که با افزایش هویت ملی، تاثیر آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز به اندازه ی ۰۰۰۹۱ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تحلیل مدل در حالت تخمین استاندارد و مدل در حالت اعداد معنی داری، از آنجایی که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار گرفته است، از این رو با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت: هویت ملی تاثیر آموزش همگانی بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز را تعدیل می کند.

آزمون فرضیه هشتم

فرضیه: آموزش همگانی از طریق مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد. برای آزمون این فرضیه از آزمون آنالین سوبل استفاده و بررسی شاخص VAF استفاده شده است. از آنجایی که آماره آزمون سوبل بزرگتر ۱۰۹۶ بدست آمده است و مقدار آن برابر با ۲۰۰۷ بدست آمده، از این در سطح اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت آموزش همگانی از طریق مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد. برای بررسی میانجی جزیی و کامل نیز از شاخص VAF استفاده شده است که مقدار آن برابر با ۰۰۲۳۸ بدست آمده است، از آنجایی که مقدار این آزمون بین ۰۰۲ تا ۰۰۸ بدست آمده است، مسئولیت پذیری شرکت در این فرضیه نقش میانجی گری جزیی دارد. از این رو با ۹۵ درصد اطمینان می توان ادعا نمود: آموزش همگانی از طریق مدیریت صحیح پسماند بر توسعه پایدار سبز در شهر تبریز تاثیر دارد.

پیشنهادات اجرایی مبتنی بر نتایج پژوهش

علیرغم وجود لایه های برنامه ریزی و اجرا، مدیریت شهری تبریز همواره با خلأ لایه سیاستگذاری به عنوان لایه ای هدایت کننده، هماهنگ کننده و ناظر دولایه دیگر مواجه بود که امروز این امر نیز رشد باندهای قدرت و حاشیه ای شدن اکثریت مردم شهری را موجب شده است. براین اساس چالش قطعی فراروی مدیریت شهری تبریز، پیچیدگی فضایی فعالیت های اجتماعی و اقتصادی در بستر تفرق نهادی و تنوع منتج از ائتلاف های قدرت است. سیاستگذاری شهری به دنبال تدوین جهت گیری های اصلی تغییر و توسعه شهر در طیف ها و عرصه های مختلف تصمیم گیری بر مبنای تعادل پویای نیازها، منافع و محدودیتهای کنش گران شهر تبریز است، اما تحقق این مأموریت مستلزم برخورداری چارچوبی نظری و عملیاتی است که ظرفیت پذیرش تکثر و تنوع کنش گران، منافع، منابع قدرت و روش های یکپارچگی متکثر داشته باشد. تحلیل تحولات شهری کشور نشان می دهد فرایند تبدیل ساکنان شهری به شهروندان و توسعه آگاهی شهری، فرایندی پرهزینه، کند و بسیار مناقشه برانگیز شده است؛ تلقی شهر به مثابه یک حوزه کالبدی، ما را از مفهوم مسائل و واقعیت های جامعه دور کرده و مانع

از تولید آگاهی شهری و تغییر نظام شناختی خواهد شد. در برنامه ریزی و مدیریت شهری با کاستی ها و بحران های مختلفی اعم از کاستی مشارکت، رضایت، خلاقیت، اخلاق و نظیر اینها مواجه هستیم که ضرورت بازاندیشی و تأمل انتقادی درباره مدیریت شهری در ایران را از منظر جامعه و فرهنگ پررنگ کرده است. برای دستیابی به برنامه ریزی مناسب و مطلوب برای یک شهر باید از نظریه های مشارکتی، گفت و گوی اجتماعی بهره گیری کرد، این امکان فقط از طریق ایجاد فضاها و موقعیت های ارتباطی و رسانه های آزاد، اتحادیه ها و احزاب فراهم می شود. نظام مدیریت شهری در ایران باید حامی ایجاد و گسترش زیرساخت های لازم برای توسعه نهادهای مدنی مشارکت جو باشد تا بتواند از این طریق فاصله خود را با زیست جهان مردم و خواسته ها و آرزوهایشان کمتر کند.

در دنیای مصیبت زده ای که جهان سوم نام گرفته است، فقدان شهروندی، پاسخگویی و نظارت همگانی، پایبند نبودن به قانون نبود تساوی همگانی در مقابل قانون، خرید قانون و زیرپا گذاشتن آن همچنین فقدان بخش عمده ویژگی های مثبت جهانی سازی، انواع آثار منفی به مراتب بیش از جهان پیشرفته، جوامع جهان سوم را با وضعیت بغرنج و ناپایداری رو به رو کرده است. در پاسخ به مسائل ناشی از جهانی سازی دو رویداد مهم رخ داده است، اولین مسئله آغاز جهانی سازی از پایین یا دریچه جنبش های اجتماعی است که هر روز گسترده تر شده است. لازم است مدیران شهری تبریز برای توسعه جامعه مدنی، تقویت رسانه های همگانی مستقل، آموزش فراگیر عمومی، تقسیم قدرت، بسیج همگانی و فقرزدایی به صورت مشارکت محور تلاش کنند.

کیفیت تصمیم گیری و سیاست گذاری مدیران شهری تبریز در کالبد شهرها نمایان می شود؛ امروزه شهر تبریز دچار مشکلات مختلفی مانند نابسامانی و توزیع نامناسب کاربری های شهری شده است که دلایل این نابسامانی ها را تنها در طرح های شهری نمی توان دید، بلکه مجموعه ای از مشکلات مانند فقدان بودجه کافی، تضاد بین منافع خصوصی و عمومی، طولانی بودن فرایند تهیه و تصویب طرحها، مدیریت شهری ناکارآمد و... در بروز چنین معضلاتی مؤثر بوده است. مدیریت شهری شهر تبریز به دلیل ضعف اختیارات قادر نیست بین نهادهای سازمان های مختلف ارتباط مناسبی برقرار کند، نکته دیگر اینکه شهرها همواره با بحران های طبیعی مختلفی مواجه هستند و مدیریت شهری باید به فکر راه چاره ای اساسی در این زمینه باشد.

تمرکز اصلی مدیریت بحران در مناطق شهری تبریز بر استفاده از روش های سازه ای، پیشگیری و مقابله با بحران ها بوده و روشهای جابه جایی و تغییر کاربری ها تقریباً غیرممکن یا غیرعملی تلقی شده است. در این زمینه، شهرها نیازمند بازنگری و نواندیشی هستند تا بتوانند تمام روش های ممکن را با مشارکت اقشار مختلف جامعه در فرایند مدیریت بحران به شکلی مناسب به کار گیرند. نبود منابع و روشن نبودن جایگاه مدیریت بحران در شهرها، بخشی از مشکلات و مسایلی هستند که با فقدان مسئولان و تصمیم گیران آشنا با این حوزه و همچنین ضعف پشتیبانی های مردمی تشدید می شود.

شهرداری ها باید حلقه اتصال محکمی با بدنه مدیریت کلان کشور داشته باشد؛ شهرها مرکز وقوع بسیاری از رخدادهای سیاسی هستند، اما خود آنها به عنوان یک نهاد بسیار ضعیف است. لازم است در این زمینه از سه جنبه اساسی تلاش صورت گیرد، از وجه بین دولتی باید قوانین بالا دستی تا حد امکان محدود شود، از منظر ایدئولوژیک لازم است بین منافع خصوصی و منافع جمعی آشتی برقرار شود و از نظر عملیاتی نیز باید مدیریت شهری از روزمرگی و حل و فصل مسایل روزانه شهر خلاصی یابد تا به جای آن، توجه خود را به مسایل بلند مدت متمرکز کند.

منابع

- ✓ آذرکمند، سحر، شمس، نیلوفر، (۱۳۹۸)، بررسی مدیریت زنجیره تامین سبز در صنعت ذوب آهن اصفهان و تاثیر آن بر توسعه عملکرد سبز، مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، سال چهارم، شماره ۱، صص ۱۷-۲۴.
- ✓ رستگار، عباسعلی، باقری قره بلاغ، هوشمند، کشاورز، محمد، عین علی، محسن، (۱۳۹۸)، تأملی بر مدیریت زنجیره تامین سبز: وا کاوی نقش توانمندسازی کارکنان سبز بر خرید سبز در شرکتهای تولیدکننده مواد غذایی سبز، مجله بررسی های بازرگانی، شماره ۹۸، صص ۳۰-۴۳.
- ✓ کرمی، مینا، فرهادی، پیام، (۱۳۹۷)، بررسی نقش سرمایه های اجتماعی در بهبود عملکرد محیطی و اقتصادی از طریق مدیریت زنجیره تامین سبز، مجله بررسی های بازرگانی، شماره ۹۲ - ۹۳، صص ۲۵-۳۷.
- ✓ کریمی ساغر، پورمند حسنعلی، ذاکر صالحی غلامرضا، افهمی، رضا، (۱۳۹۹)، آموزش مبتنی بر توسعه پایدار در آموزش عالی با تاکید بر صلاحیت های پایداری دانش آموختگان، نشریه آموزش عالی ایران، سال ۱۲، شماره ۱، صص ۱-۳۱.
- ✓ میرزایی فیض آبادی، روح اله، ناظمی، شمس الدین، مهارتی، یعقوب، (۱۳۹۳)، بررسی تاثیر تلاش های مازاد فردی بر قصد خرید محصولات سبز با تعدیل گری دو عامل توجه به نیازهای اساسی مصرف کننده و کشور مبدا در بین مصرف کنندگان لوازم بهداشتی، پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده اقتصاد و علوم اداری.

- ✓ Aboelmaged Mohamed, Hashem Ghraib. (2019). Absorptive capacity and green innovation adoption in SMEs: The mediating effects of sustainable organisational capabilities, *Journal of Cleaner Production*. 31(12). 1 – 25.
- ✓ BenDor, Todd., Spurlock, Danielle., C.Woodruff, Sierra., & Olander, Lydia. (2017). A research agenda for ecosystem services in American environmental and land use planning, *Cities*. 260-271.
- ✓ Das, Gopal; Agarwalb, James;. Malhotrac, Naresh K; Varshneyad, Geetika (2018). The role of foreign intermediary relationship quality on export performance: A survey on Turkish firms *Journal of Business Research*,. 46.1-12.
- ✓ Hak, Tomas., Janouskova, Svatava., & Molden, Bedrich. (2016). Sustainable Development Goals: A need for relevant indicators, *Ecological Indicators*. 60,. 565-573.
- ✓ Hong, Zhaofu; Hao, Wang, Yeming (Yale), Gong,. (2019). Green product design considering functional-product reference,. 1-42.
- ✓ Klimova, Alexandra., Rondeau, Eric., Andersson., Karl., Porrass, Jari., Rybin., Andrei., & Zaslavsky, Arkady. (2016). An international Master's program in green ICT as a contribution to sustainable development, *Journal of Cleaner Production*,. 1-30.
- ✓ Lamba Neeraj & Priyavrat Thareja. (2020). Modelling of barriers pertaining to implementation of green supply chain management using ISM approach, *Materials Today: Proceedings*, 12, pp 1 – 11.
- ✓ Lamba Neeraj & Priyavrat Thareja. (2021). Developing the structural model based on analyzing the relationship between the barriers of green supply chain management using TOPSIS approach, *Materials Today: Proceedings*,. 12, pp 1 – 8.
- ✓ Nabi Khan, Shamila., & Mohsin, Muhammad. (2017). The Power of Emotional Value: Exploring the Effects of Values on Green Product Consumer Choice Behavior, *Journal of Cleaner Production*,. 1-28.